

Elm fanatikidir. Bütün ömrünü öyrənməyə, yaratmağa həsr edib. Deyir ki, onun ən böyük uğuru gələcəyə, sabaha inanması olub. Məktəb illərindən formalaşan məhz bu inam onu zirvəyə qədər gətirib.

Müsahibimiz məşhur Azərbaycan alimi, biologiya elmləri doktoru, professor, Bakı Dövlət Universitetinin "Onurğalılar zoologiyası və bioekologiya" kafedrasının müdürü Qara Mustafayevdir. Gəlin, birləşdə Q.Mustafayevin həyat həkayəsinə nəzər salaq.

"AĞIR DÖVRDƏ BÖYÜDÜM"

Həmsöhbətimiz 1931-ci ildə Kürdəmir rayonunun Dəyirmanlı kəndində dünyaya gəlib. Uşaqlıq illəri bəşər tarixinin ən ziddiyətli dövrüne təsadüf edib: "Uşaqlıq illərimdə Azərbaycanda hürriyyət yox idi. Nə dövlət, nə də qanun var idi. Yerli banditizm, quruluşu bəyənməyən insanlar, qoçular... Çok ağır dövrə böyümişəm. Atam da feodal idti, onun da ürəyində ədalet, haqq, qaya-qanun yox idi. Atam deyirdi ki, "mən deyən olmalıdır", qurtardı, getdi. 20-ci əsr bəşər tarixində çox ziddiyətli dövrdür. Atom əsri adlandırdı, güclü texnoloji formalaşdı, yeni mədəniyyət inkişaf etdi, çoxlu dahişlər yetişdi. Amma eyni vaxtda cahanda dəhşətli mühərribələr, kütəvəi insan qırğını oldu, acliq, qorxulu xəstəliklər peydə oldu, ədələtsizlik baş alıb getdi, etraf mühit bərbəd hala düşdü. Bax, uşaqlığım belə bir dövrə təsadüf edib. Sade bir ailənin övladı, sade təlim-tərbiyə almış təzadlı sosial şəraitdə, çox da təmiz və sağlam olmayan etraf mühitdə yaşamış, komunist tərbiyəsi almış insanam".

"HƏYAT DEVİZİM"

Qara müəllimi orta və yaşılı nəsil demek olar ki, səsinin təmiri. Bütün təbiətsevərlər qeyri-adi səsin sahibini ekranlarda səbirsizlikle gözləyirdilər. Bitkilərin, heyvanların həyat tərzdən bəhs edən verilişdə müsahibimiz hər bir canlı haqqında səbirlə, təmkinlə məlumat verir, uşaqları maraqlandıran sualları etrafı cavablandırır. O, fasiləsiz olaraq 35 il "Təbiəti sevənlər" verilişinin aparıcısı olub.

Həyatdakı məqsədlərindən söhbət açan həmsöhbətimiz deyir ki, uşaqlığından bu günə qədər həyatda 2 məq-

Hər kəs özündən sonra yaxşı iz qoymalıdır

Qara Mustafayev: "İstedad nə qədər güclü olsa da, onun parlaması üçün zəhmətkeşlik tələb olunur"

sədi olub: "Hər bir düşünən insanın qarşısında məqsəd olmalıdır. Mənim həyatda 2 məqsədim olub: yaratmaq, başqasına fayda vermək. İnsansısa başqasına fayda verməlisen. Bax, bu mənim həyat yolumun devizidir. Şəxsi devizim elmdə yaratmaq, xalqa yaymaq və onun tətbiqinə can atmaq olub".

Müsahibimizin sözlərinə görə, həyatda uğur qazanmaq istəyən gənc mütləq sabaha inanmalıdır: "Mənim uşaqlıq, məktəb illərində gələcəyə inam yaradılması dövrün ən böyük sosial-psixoloji uğuru id. Mən bu inam sayəsində bütün çətinliklərə dözbən sağlamlığımı itirsem belə, fasılısız işlədim, həyatımın mənasını başqalarına xidmət etməkdə gördüm".

"XALİDƏ YEMƏKLƏ QARIŞIQ DİŞİ UDMUŞDU"

Tələbəlik illərindən danişan müsahibimiz deyir ki, oxumağa o qədər meyilli olub ki, gecələr yatmamaq üçün barmağını çərtib üzərinə duz töküb və oxumağına davam edib: "Çox oxuyurdum. Çünkü məqsədim var idı və ona əcməli idim. Bəzən xəstə olurdum, yüksək qızdırmanın altında oxuyurdum. Hətta gecələr yuxum gələndə yatmamaq üçün barmağımı kəsib duz tökürdüm ki, sabaha dərsimi çatdırıb. İndiki kimi yadımdadır, bir dəfə 4 qrup yoldaşı səhər saat 9-dan indiki "Səməşka"nın bağında dərs oxumağa getmişdir. Çəmənlikdə uzanıb ancaq kitab oxuyurduq. Heyvanların morfolojiyası fənni çox çətin idi. Heyvanların sümüklərinə, dişlərinə qədər əzbərleyirdik. Sınıf nümayəndəsi idim. Universitetdən jurnalda qol çəkib yereşənin dişini götürmüştüm ki, uşaqlara göstərim və üzərində öyrənək. Yereşənin dişini noxuddan da kiçik idi. Oxuduq-oxuduq yoruldug. Qız qrup yoldaşım dedi ki, acıdan qırıldıq-batdıq, mağazadan sosiska-kolbasa alıb yeyək, sonra davam edək. Yeməyə ayrıca vaxt ayırmamaq üçün oxuya-oxuya yeməyə başladıq. Qız çörekələr kolbasını ağızına qoyanda yereşənin balaca dişini kolbasanın arasında yeyər. Gəldim götürdüklərimi universitə təhvil verməyə, gördüm ki, diş yoxdur. Kafedra müdürü mənə dedi ki, sənə bir gün vaxt verirəm, ya universitetdən qovulacaqsan, ya da diş tapacaqsan. Ağlaya-ağlaya gedib otun içini axtardım, heç nə çıxmadı. Kimsə dedi ki, bəlkə hansınızsa udmusunuz. Dördümüzü də rentgen elədilər. Diş Xalidənin qarnında çıxdı. Artıq mədədən yoğun bağırsağa keçmişdi. Nəticədə diş tapılmadı. Amma əziyyətim görə kafedra müdürü məni bağışladı".

"YARATDIM Kİ, İZİM QALSIN..."

85 yaşlı müsahibimiz deyir ki, ömrünün heç bir ili boş'a getməyib: "64 kitabım çap olunub. Əlbətə, hamısı birdən-birə çıxmayıb. 2004-cü ildə xəstelənəndən sonra

qorxdum ki, yaxınlarda ölərem. Fikirləşdim ki, iki yolum var. Ya evde yataraq tavana baxıb günləri saymaq, ya da çox işləmək. İkincisini seçdim. Dedim ki, qoy çox işləyib, çox yaradım ki, öləndə məndən sonra nəsə qalsın. Cərrahiyə əməliyyatından artıq 4 ildən çox vaxt keçir və

Aygün ƏZİZ

mənim 20-dən çox kitabı çıxb. İnsan iradəsinə çox qiymət verirəm. İnsan iradəsi möhkəm olsa, qarşısına məqsəd qoysa, o məqsədə çatar. Deməli, ağıl və iradə lazımdır. Ağilla iradə birləşsə, xarçqələr yaradar. Son vaxtlar əyləncə üçün vasitələr çox olduğuna görə gəncliyin oxumağa həvəsi azalıb. Biz uşaq olanda heç bir əyləncə yox idi. Tək məqsədimiz oxumaq idi. Yeganə əyləncəm at minmək idi. Hərdən ata minib sürür, təbiəti seyr edirdim. Qarğı yuvalarına, ceyranlara baxırdım".

"NƏFSİNİ İDARƏ ETMƏYİ BACARMAYAN ADAM BƏDBƏXTDİR"

Həmsöhbətimiz yalnız elmi işlə dincəlir. İstirahət vaxtı hansısa kitab oxuyur, araşdırma aparır və ona lazım olan enerjini toplayır. Onun sözlərinə görə, insan təbiətdən estetik zövq alanda onsuza da dincəlir: "Təbiəti qoruyun. Bu 50-60 ildə, təbiəti ağılla dərk etdiyim vaxtda bir adam taniya bilməmişəm ki, desin, mənim təbiətdən xoşum gəlmir. Hami deyir təbiəti sevirməm. Amma eməlində təbiətin eleyhinə çıxır. Bu, ona görədir ki, o, təbiəti tanır. Təbiətin gözəlliyyindən az duyur. Məsələn, bilir ki, bu, bitkidir, bu, heyvandır, bu, çeyirkədir, bu, böcəkdir... Bunu bilir, amma dediyim kimi, təbiəti tanır. Mənim özü mən təbiətə vurğunluğum fanatizm deyil, elmi vurğunluqdur. Özüm zooloqam, heyvanları bitkilərdən bəlkə yüz dəfə yaxşı tanyıram. Amma bitkini heyvandan çox istəyirəm, ona görə ki, heyvanlar və insanlar bitkilerin hesabına yaşayırlar. Heyvanların ox kimi düz istiqamətdə birmənalı davranışına məftunam. Lakin buna aludə olub heyvanı insan səviyyəsinə qaldırmışın tərəfdarı deyiləm. Heç bir orqanızmı onun ətraf mühitindən ayrılıqda dərk edə bilmirəm. Ona görə də təbii etraf mühitin qorunub-saxlanmasına fanatik tərəfdəm. Tam dərk edirəm ki, təbiət insanlardan insanların özü üçün qorunmalıdır. Adəmin ən böyük düşməni onun nefəsidir. Nəfsini idarə etməyi bacarmayan adam bədbəxtdir. Belələri xoşbəxtlik üzərində həmişə bədbəxtlik axtarırlar. Xəstə mühitdə sağlam yaşamaq olmaz. Sağlamlığı itirmek hər şeyi itirməkdir. Biz daima nəzəre almalıq ki, təbiət təmizlənməyə, cəmiyyət çirkənməyə yönümlüdür".

"İSTEDAD VƏ ZƏHMƏT..."

Həmsöhbətimiz sonda vurğuladı ki, hər kəs dünyada gücü çatan səviyyədə yaxşı iz qoymalıdır: "Heyat uzundur, dənişmaqla bitməz. Nə kağıza, nə filmə siğar. Bizim indiki dövrümüz gənclərə daha maraqlıdır. Çünkü yeni cəmiyyət formasına keçmişik. Özümüzün dövlət müstəqilliyimiz var. Qloballaşma dövründə yaşayırıq. Lakin bu gün zəhmətdən qaçanlar, işləməyib yaşamaq istəyənlər intensiv çoxalıb. Bu isə çox qorxulu və psixoloji haldır. İnsanın həyatında istedad böyük rol oynayır. Lakin istedad nə qədər güclü olsa da, onun parlaması üçün zəhmətkeşlik tələb olunur. Zəhmətə istedadın qovuşması xoşbəxtlik gərir. Hər kəs özündən sonra gücü çatan səviyyədə yaxşı iz qoymalıdır".

